

איש חי
רוב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ז ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 637

מסכת חולין מ"ב-מ"ח

בס"ד, ז' אב תשע"א

השבוע בגליון

- ♦ מותר להחמיר מסיבות אישיות
- ♦ בשר "גלאט" - חֵלֶק, ובשר 'כשר'
- ♦ רוב בהמות נפסלות מ'סירכה'
- ♦ עדותו של ה"כף החיים" על מקור השם 'גלאט'
- ♦ בדיקת הריאה בתוך מים

- ♦ אוזים מפותמים, הכל על קצה המזלג
- ♦ נקבים בשכבה הפנימית של הוושט
- ♦ מחלוקת המחבר והרמ"א לגבי אוזים מפותמים
- ♦ מדוע על ירא שמים להמנע מאכילת מאכל ש"הורה בו חכם"
- ♦ בהלכה ברורה אסור להחמיר

דבר העורך

עיניים רכות וכריכה רכה

לפני כמה שמונים שנה נסתמא עיניו של אחד מגדולי הדור בתקופה ההיא, בעל ה"ברוך טעם", הלא הוא הגאון רבי ברוך תאומים - פרנקל זצ"ל, חתנו של הגה"ק בעל ה"דברי חיים" מצאנז זצ"ל, אשר נודע בזכות הספרים הרבים שיצאו לאור מכתביו, בהם ספר "ברוך טעם".

להפתעת בני משפחתו ותלמידיו הקרובים, לא הביע הגאון כל צער על עיוורונו, ולהיפך, פעמים אף התבטא כי לא זו בלבד שנפשו אינה עגומה עליו, שהרי וורתו שגורה על פיו והוא משננה על-פה, אלא אף תחושת שמחה מקנת בלבו.

לשאלת מקורביו שמחה זו על מה ולמה, נרצה הגאון ושיתף אותם בזכרון ילדות שליווהו עד ערוב ימיו.

בעיירה בה התגוררתי, סיפר רבי ברוך, היתה חברת "מלביש ערומים". גבאי החברה דאגו למלבושיהם של בני העיירה, שרובם ככולם היו בניים למשפחות דלות.

אחת בשנה, התחייך הגאון, ערכו גבאי "מלביש ערומים" חלוקת מנעלים לילדי העיירה הנצרכים. בתור ארוך ועליו עמדו ילדי העיירה, והגבאים הביטו ומשמשו בנעליהם לראות הטובות הנה אם רעות. כשנוכחו כי חלפו ימיהן, זיכו את הילד המאושר בזוג נעליים חדשות.

לפני בתור עמד ילד שהצטרף אל החלוקה יחד עם חבריו, והנה, בהציגו את נעליו בפני הממונה, גער בו הלה חריפות. "האתה זקוק למנעלים חדשים? הבט במנעליך! חדשים הם כמעט כביום קנייתם. כלך לך מפה". בהוכחי בגורלו של העומד לפני, חמרמרו מעי. אך בהציגו את נעלי הבלויות, שרב בהן הפרוץ על העומד, נתחייך הגבאי והפסיר, "אלו נעליים המזכות את בעליהן בזוג נעליים חדשות, רואים שהשתמשת בנעליך הקודמות. הא לך זוג מנעלים ותהי דרכך צלחה".

דף מג/ב ישב לו קוץ בוושט

אוזים מפותמים, הכל על קצה המזלג

עיניו של קורא מבוגר ששוחחנו עמו כהכנה לכתיבת מאמר זה, נצצו בנוסטלגיה בשעה שנזכר בפניו של הפועל, בהונגריה של תחילת מלחמת העולם השנייה, אשר היה מקבל למשכורתו שלש פרוסות עבות של לחם, מרוחות בשומן אוזים מהול בכבד מפותם של אווז. במדינות מסויימות, הכבד המפותם של האווז היה חלק נכבד מן התפריט, אך במדינות אחרות היו שהחזיקו את האווז המפותם כ"טרפה". במאמר הבא נעסוק בפולמוס ההלכתי על אודות כשרותם של אוזים מפותמים, שמקורו בסוגייתנו [על צער בעלי חיים ראה ב"מאורות הדף היומי", קידושין דף פב/א במאמר "מחקר רפואי בשפני מעבדה"].

22 ק"ג תירס בשלושים יום: כדי לרדת לעומק העניין, עלינו להקדים בקצרה על אופן פיטום האווזים. פיטום של האווזים נועד כדי להגדיל את הכבד ולהשמינו ככל האפשר. ככל שתקופת הפיטום קצרה יותר, כך התוצאה המתקבלת רצויה יותר, משום שבפיטום הנמשך על פני תקופה ארוכה, חלק מן השומן נספג בגוף האווז ולא בכבד, אך בפיטום מרוכז הכבד משמין מאד. כדי שאווז יוסיף למשקלו ק"ג אחד, עליו לאכול ששה ק"ג תירס, שהוא חומר הפיטום המקובל. מאחר שתוספת המשקל הרצויה לאווז היא ארבעה קילו בקירוב, יש להלעיטו כבעשרים ושניים ק"ג תירס בתקופה של חודש. אף אווז אינו מסוגל לאכול כמות עצומה זו בכוחות עצמו, ולפיכך מלעיטים אותו היישר לתוך הוושט.

שיטת הפיטום שבה אנו עוסקים, היא השיטה שבה מפטמים את האווז בעל כרחו, על ידי שפותחים את מקורו, שופכים לתוכו תירס ודוחפים את התירס לתוך הוושט באמצעות מקל. בימינו השיטה השתכללה, והפיטום נעשה בעזרת מכונות, אך התוצאה זהה: וושט האווז חשוף לפגיעות חוזרות ונשנות. הפגיעות הללו נגרמות הן על ידי צינור הפיטום המוחדר לתוך הוושט, הן מחמת גרעיני התירס, אם אינם רכים דיים, והן על ידי דחיסת הגרעינים לתוך הוושט, פעולה העלולה לקרוע אותו, למרות עמידותו הגבוהה ("מזון כשר מן החי" ח"ג פרק י"ג).

צעילוי נשמת

הבחור ר' **חיים הלל בקשט** ז"ל
ב"ר אהרון שיבלחט"א
נלב"ע ט' באב תש"ן
תנצב"ה
הונצח ע"י הוריו ידידינו הר"ר **אהרון** וזוגתו
מרת **צפורה בקשט** שיחיו - פתח תקוה

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק קליין** ז"ל
ב"ר בנימין ז"ל
נלב"ע י"ב באב תשל"ז
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו ידידנו
הר"ר **יוסף (רמי) קליין** ומשפ' שיחיו - בני ברק

צעילוי נשמת

אבינו וסבינו הרה"ח
ר' **משה כפתורי (קנוף)** ז"ל
ב"ר יצחק שמואל ז"ל
נלב"ע י' באב תשמ"ט
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת אימי מורתי הצדקת

מרת **אטל פרנקל רובינשטיין** ז"ל בת הרב אפרים ושפרה ז"ל
נלב"ע ה' באב תש"ע **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנה ידידנו ר' **אפרים ארבל** ומשפ' שיחיו - ר"ג

נר ה'
נשמת
אדם

נקבים בשכבה הפנימית של הוושט: בעקבות החשש המבוסס להמצאות נקבים בוושט האווז המפוסטם, אין לסמוך על טבעם של רוב האווזים הבריאים, אלא יש לבדוק את הוושט מנקבים (רמ"א סימן ל"ג סעיף ט'). הוושט של האווז עשוי שתי שכבות המחוברות ביניהן על ידי רקמה רופפת. כאשר מתגלה נקב החוצה את שתי השכבות, האווז הוא "טרפה" לכל הדעות. הנדון נסוב על רוב מקרי הנקב אצל אווזים, כאשר מתגלה נקב בשכבה הפנימית בלבד, כפי שיבואר להלן.

בגמרתנו הורה עולא, כי אין להטריף בהמה שנמצא קוץ בוושט שלה, כל עוד הוושט אינו נקוב. אמורא המכונה על ידי הגמרא "ההוא מרבנן" פירש את דבריו של עולא, כי מדובר במקרה שהקוץ נמצא בחלל הוושט, אך אם הוא נעוץ בוושט עצמו, יש להטריף את הבהמה אף על פי שלא נוצר נקב חלול, משום שיש לחשוש שמא הקוץ ניקב את הוושט במלא עביו והנקב כוסה בחלקו (עיין רש"י ד"ה "אין חוששין"). אולם, רב כהנא חולק על "ההוא מרבנן" וסובר, כי גם כאשר הקוץ נעוץ בוושט, אין להטריף את הבהמה אם צידו החיצוני של הוושט שלם ואינו נקוב.

מחלוקת המחבר והרמ"א לגבי אווזים מפוסטמים: להלכה נחלקו הדעות. ה"שולחן ערוך" (יו"ד סימן ל"ג סעיף ט') פוסק, כדעת "ההוא מרבנן", והרמ"א (שם) חולק וסובר כדעת רב כהנא, ואת דעתו זו הוא מביע בהתייחסו לאווזים מפוסטמים. שנהג, כאשר נמצא נקב בחלקו הפנימי של וושט האווז, הרי זה כאילו נמצא קוץ, שהרי ברור לכל שנקב זה חורר על ידי גרעין תירס נוקשה, ולכאורה, מקרה זה נתון גם הוא למחלוקת רב כהנא ו"ההוא מרבנן", אם נקב בצד הפנימי של הוושט נחשב "טרפה". לפיכך כתב הרמ"א, כי בעירו נהגו להקל במקרים אלו, משום שפסקו להלכה כי אם נמצא קוץ אין לחשוש לנקב. כמו כן, אם נמצא נקב בשכבה הפנימית של הוושט, אין לחשוש שגם השכבה החיצונית ניקבה. ברם, ראשונים רבים (בעלי התוספות, ר"ף, רמב"ם הל' שחיטה פרק כ"ג הל' א', טור יו"ד סימן ל"ג בשם רוב הפוסקים) וכן ה"שולחן ערוך" (שם) פוסקים, כי אם נמצא קוץ תחוב בוושט, יש לחשוש כי קיים נקב שאינו נראה. לשיטתם, לכאורה, יש גם להטריף אווז שנמצא נקב בשכבה הפנימית של הוושט שלו (ב"ח שם, ועוד פוסקים רבים).

עם זאת, חלק מן האחרונים מחלקים באופן נאה בין וושט של אווז שנמצא נקב בשכבה הפנימית שלו, לבין וושט שנמצא בו קוץ. אמנם, כאשר נמצא קוץ בוושט, יש לחשוש שהוא ניקב את הוושט. שונה הוא נקב הנגרם עקב הלעטה, שהרי נקב זה אינו נוצר באחת, אלא בתהליך - העור נשחק, לוקה ומתחרר. לפיכך, כאשר אנו נוכחים בכך שהשכבה החיצונית שלמה ואינה לקויה, אין עילה לחשוש שאירע בה נקב, משום שתהליך החירור לא פשה בה (ט"ז שם. וראה "דרכי תשובה" שם ס"ק ק"ל וקל"א שהאריכו הפוסקים אם יש להחשיב את ההלעטה כמחלה או כקוץ).

ואילו בעל "שבות יעקב" (שו"ת ח"ב סימן נ"ו) אומר: תינח בוושט שנמצא בו קוץ יש לחשוש שהנקב קיים אלא שהוא מכוסה תחת קרום שעלה עליו [לפי פירושו הראשון של רש"י]. שונה הוא וושט של אווז שפעולת הפיטום נמשכת בו ללא הרף, ואין כל הגיון בחשש שמא אירע נקב והוא כוסה על ידי קרום, שהרי הסיבה שגרמה לנקב קיימת בכל יום, ואדרבה, היה על הנקב להתרחב ולא יתכן שהעלה ארוכה והתכסה בקרום. הפוסקים דנו רבות בפיטום אווזים, ולמרות שבארצות מסוימות נהגו היתר בדבר, בדורנו הפוסקים נמנעים ממתן הכשר למאכל המיוצר מאווזים מפוסטמים משום שקשה עד מאד לפטמם באופן שלא יגרום ל"טרפה" ולחששות נוספים (עיין שו"ת "ציץ אליעזר" חלק י"א סימן מ"ט וחלק י"ב סימן נ"ב).

דף מד/ב הורה בה חכם

מדוע על ירא שמים להמנע מאכילת מאכל ש"הורה בו חכם"

במאמר הבא נניח את האצבע על הלב הפועם של הפסיקה ההלכתית, הנמשכת מני מעמד הר סיני, על ידי רבותינו שבכל דור ודור.

בשעה שיחזקאל הנביא הצטווה על ידי הקב"ה להכניס לפיו דבר מאכל משוקץ, כמשל על טומאת עם ישראל בקרב הגויים לאחר שיגלו מארצם, הוא ביקש רחמים לבל ייאלץ לעשות כן, והוא שטח בפני הקב"ה את הנהגותיו הקדושות (יחזקאל ד/ד): "הנה נפשי לא מטמאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול". גמרתנו מפרשת, כי כוונתו של יחזקאל היתה שהוא החמיר על עצמו שלא לאכול מבשר בהמה שהורה בה חכם.

בהמה שהורה בה חכם, היא בהמה שכשרותה העמדה בספק, עד אשר מורה הוראה הכריע להיתר, מכח הסברא ועל ידי השוואה בין נידונים הלכתיים שונים. רש"י (ד"ה "דתליא בסברא") מבאר, כי מאחר שהכרעת החכם מבוססת על סברא, אין לשלול אפשרות שבעתיד יימצא חכם אחר שיערער על סברא זו ויוכיח כי היא אינה נכונה. לפיכך, וכך גם פוסק הרמ"א (יו"ד סימן קט"ז סעיף ז'): "בהמה שהורה בה חכם מסברא, ולא נמצא הדין בפירוש שהיא מותרת, בעל נפש לא יאכל ממנה".

בפניו הישישות של הגאון נעלמו קמטי אימוץ הזכרון ותחתם נחרשו תלמי המחשבה. "משפט זה נחקק במוחי. דבר שמשתמשים בו - מתבלה. עתה, עת אעמוד בפני בית דין של מעלה וישאלוני 'ר' ברוך - בתורה עסקת?', אציג את עיני כעדות נאמנה לכך, הנה עיני הבלויות משימוש יוכיחו, כי בתורה עסקתי כל ימי.
וכל כך למה?

בילדותי היה בית הכנסת שבעיירה מואר באמצעות אש הרתות שפזורים היו על כתלי בית הכנסת, זה בכה וזה בכה. אחר תפילת ערבית היה השמש עושה את מלאכתו נאמנה, מסדר את הטעון סידור, ומכבה את הטעון כיבוי, ואילו אני נותרתי לבדי בבית הכנסת בחשקי להוסיף להגות בתורה הקדושה, אך השמש סבור היה כי השעה המאוחרת אינה ראויה לכך שאדיר שינה מעיני וביקש להדפני אל ביתי. **באותם** רגעים נוהג הייתי להסתתר מאחורי התנור הגדול שבבית הכנסת, ולאחר שנסתלק השמש נותרתי אני לבדי בין כתלי בית הכנסת החשוכים. או-אז, פסעתי באפילה אל ארון הספרים, הוצאתי את הגמרא ושבת אל מקום מסתורי ליד התנור. שם, לאור הגחלים שהפיצו את ארון העמום בין הרמץ והאפר, שניתי והגיתי בתורה הקדושה. **הפיח** העוכר שעלה מן התנור חדר לתוך עיני, שנים רבות סבלתי מכאובים בהן, ועתה כבה מאורן. **סיים** הגאון רבי ברוך תאומים זצ"ל, בעת שאעמוד לפני כסא הכבוד, אומר לפניו, רבונו של עולם! קיימתי את מאמרי התנא במסכת אבות, "הפוך בה והפוך בה..." וסיב ובלה בה".

★ ★ ★

שקידתם העצומה של גדולי ישראל בתורה, אהבתם הבלתי מסוייגת ללימוד התורה, היתה מאז ומתמיד ענן אש המהלך לפני המחנה ומתווה את מסלול חייו של היהודי - התורה היא עיקר החיים. סביבה ינועו החיים. למענה נולדים. רק איתה עוברים לעולם אחר.

★ ★ ★

לסיום, איני יכול להמנע מציון עובדה פשוטה אך מרגשת, בה נוכחתי. **9:00** בבוקר. חנות גדולה למכירת מוצרי חשמל במרכז בני ברק. החנות ריקה, דלילת קונים. באחד הדוכנים עומד המוכר על משמרתו. מימינו הקופה, ממתינה למזומנים שיבואו. על הדלפק פתוחה גמרא בכריכה רכה, מהדורת "ותלמודו בידו", אצבעותיו מהלכות בין שורותיה ועיניו ממוקדות בה. **עמדתי** והבטתי בו, והאמינו לי, מן הגמרא רכת הכריכה אותה אחז באצבעות אוהבות, קרנה עצמה של פלדה. **הוא** ורבים שכמותו מקיימים בנפשם ובגופם, "עשה תורתך קבע" - אותו רגע פנוי, שכלל לא בטוח כי היו רבים דומים שכמותו בו ביום, הוא שקיבע את יומו כ"יום של תורה". חייו נעים סביב התורה. הוא דבק בה בכל מאודו, והוא ושכמותו יכולים להשיב בכנות לבוראם, "עסקתי בתורה". היא היתה **העסק** שלי. כל השאר ביזנס.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף מב/א ופסוקת הגרגרת

גרגרן וגרגרת

מדוע זלזל נקרא 'גרגרן' בלשון חכמינו זכרונם לברכה? **מעניין** הוא ביאורו של "מוסף הערוך" (ערך גרגרת): הגרגרת היא קנה הנשימה, כידוע. זלזל זה, בחפזו הקדים קנה לושט, ומאכלו חדר לגרגרת...

האין בכך ערעור על צורת מסירת התורה? הגאון רבי שמואל דוד הכהן מונק זצ"ל (שו"ת "פאת שדך" סימן פ"ה) טורח לבאר באריכות הלכה זו, לאחר שהוא מוצא בה, לכאורה, ערעור על צורת מסירת התורה והוראתה בשלשלת הדורות. שהנה, תורתנו הקדושה, היא שהסמיכה את החכמים לפסוק מכח הסברא בשאלות ובספקות המובאים להכרעתם, שנאמר (ויקרא פרק י"א) "ולוהרת את בני ישראל את כל החקים אשר דבר ה' אליהם ביד משה". כך גם אסור לחכם להורות איסור בהלכה שבית הדין הגדול שבלשכת הגזית הורו בה להיתר. יש, איפוא, לברר, כיצד זה יתכן שיהודי רשאי לערער על הלכה שנפסקה על ידי חכם?

שומה עלינו לקבוע, מסיק הגרש"ד מונק זצ"ל, כי בפסוק "ולא בא בפי בשר פגול", גילה לנו יחזקאל הנביא הלכה שנמסרה למשה מסיני (עיין זבחים י"ח/ב), שיהודי רשאי להחמיר על עצמו ולא לקבל הלכה שחכם הורה בה מכח הסברא (עיין חידושי "חתם סופר" ל"ז/ב), ואף מעלה יש בהנהגה זו. לולי זאת, העושה כן לא זו בלבד שלא היה מועיל לעצמו, שכן, החמרתו חסרת טעם וסיבה, אלא שאף נוהג שלא כהוגן [ועיין שם מה שכתב עוד בביאור העניין].

בהלכה ברורה אסור להחמיר: אכן, רבים הם הפוסקים (עיין "ערוך השולחן" שם סעיף כ"ה) הנוקטים להלכה, שיהודי אינו רשאי להחמיר על עצמו בהלכה ברורה פסוקה, ופוסקים רבים מגדירים הנהגה מעין זו במילים חריפות ביותר: "שבדבר שכל הפוסקים מתירים, חלילה להחמיר על עצמו וזה נוטה למינות". אך ורק בהלכה שנחלקו בה הפוסקים, והדעה הרווחת היא להיתר, רשאי יהודי להחמיר על עצמו (ע"ע "פתחי תשובה" סימן קט"ז ס"ק י'). מעניין לציין, כי לא זו בלבד שאין להחמיר בהלכה קבועה וברורה, ה"באר היטב" (סימן י"ז ס"ק א') אף כתב כי "טוב לאכול ממנו", כפי שסוגייתנו מספרת, שאמוראים רכשו בשר בהמה שהם הורו בה להיתר.

הכשר מהר"ן: מסתבר, שיהודי שעדיין לא מצא מרגוע לנפשו בדברים הנזכרים, יערבו לחיכו דברי הר"ן בדרשותיו (דרוש י"א ד"ה "ואני סבור עדי"): "שאי אפשר שיהיה היזק לנפש מדבר שהכריעו בו חכמים להיתר"! (ועיין שו"ת הרמ"א סוף סימן נ"ד, וכמש"כ המהר"ל מפראג ב"תפארת ישראל" פ"ח).

אין זה מדרך החסידות: הגה"ק בעל ה"בני יששכר" מדינוב זיע"א (חודש אדר, מ"ב ד"ה "ועתה") מחזק את הדברים וכותב, "שאין זה מדרך החסידות מה שנוהגים אנשים שלא לאכול שום מאכל שהיה עליו שאלת חכם אף שהוא דבר פשוט ומבואר דינו להיתר... [היינו, שאלה שהובאה להכרעת חכם בעקבות חוסר ידיעה של השואל ולא מחמת ספק אמיתי] דאדרבה, מצווה הוא שיאכלו ענווים וישבעו".

זהו שתיקן רב ניסים גאון בוויז'ני המפורסם, "את אשר הקלת החמרת". היהודי חי את חייו לפי ה"שולחן ערוך", בל ייקל באסור ובל יחמיר במותר.

מותר להחמיר מסיבות אישיות: נידוננו עד עתה היה לגבי החמרה בהלכה שהורו בה להיתר. עם זאת, יהודי שנכשל בהלכה מסויימת והוא מבקש לגזור על עצמו סייגים ולהחמיר על עצמו כדי שלא ייכשל בה שוב, או שהוא מבקש לעשות כן מסיבות אישיות, שלא מחמת פקפוק בפסק ההלכה, רשאי לעשות כן, כפי שכתב ה"מרדכי" (לקמן פ"ח סימן תרפ"ז), שאין בכך משום "כל המוסיק גורע" (ועיין בספר זכרון לבעל הפחד יצחק סימן נ"ט).

דף מו/ב הני תרתי אוני דסריכן להדדי לית להו בדיקה
בשר 'גלאט' - חֶלֶק, ובשר 'כשר'

סוגייתנו היא המקור להלכות ריאה. הרחבנו במאמרים קודמים בחיוב בדיקת הריאה. בדיקה זו כוללת פרטים רבים מאד המבוארים ב"שולחן ערוך" (יו"ד סימן ל"ט), ועתה נעמוד על שורש הדברים. במאמר הנוכחי נפנה את אלומת ה"מאורות" אל הריאה, ובמאמר שלאחריו נפלוש לתוכה.

חננויות בשר המבקשות למשוך אליהן לקוחות יהודים יראי שמים, מקפידות להדגיש בפרסומיהן כי הן משוקות בשר 'גלאט', ולא בשר 'כשר' בלבד. במאמר הבא נברר, כיצד תתכן חלוקה בין בשר 'גלאט' לבשר 'כשר'. הלא הדעת נותנת, כי בשר שהפוסקים מצאוהו ראוי לאכילה, יאכלוהו ענווים וישבעו, ובשר שאינו כזה, לא ימצא את מקומו על שולחנו של יהודי. מה, איפוא, מקור החלוקה בין בשר 'גלאט' לבשר 'כשר', ובכלל, מהו מקור השם 'גלאט' - חֶלֶק.

צעילוי נשמת

מרת **שינדל לאה יפה חיים** ע"ה
בת הרב יהושע ז"ל
נלב"ע ט' באב תשס"א

תנצב"ה
הונצחה ע"י חתנה ובתה
הר"ר **אריה ישראל וסטימה כשטר** שיחיו - חיפה

לעילוי נשמת
הר"ר **אברהם משה בליטנטל** ז"ל
בן הר"ר יהודה אריה ז"ל
נלב"ע י"א באב תשמ"ט

תנצב"ה
הונצח ע"י נכדו ידידו הר"ר **שאל חסדיאל** ומשפ' שיחיו בני ברק

דף מ/א ניקר קרום של מח

קרום שלם

בא אדם אחד לפני חבירו והציע לפניו מדברי תורתו.

ישב הלה והפטיר "כשר, כשר".

- מה כוונתך, תמה.

- **פשוט** מאד, השיב. המשנה אומרת שאם ניקב קרום המת, הבהמה "טרפה", ואם הקרום שלם, הבהמה אינה "טרפה". הדברים ששמעתי הם "קרום" שלם... [קרום - עקום באידיש] [האוצר היהודי, 46].

דף מ/א תוס' דרוסת נץ... וכן יסד הפייט בסליחות...

ראיה מפיט

בעת שעלתה שאלה על קביעת תעניות שונות לזכר צרות הכלל, טען הגר"י מבריסק זצ"ל, כי בקינות לתשעה באב נאמר ש"אין להוסיף שבר ותבערה" ואסור לקבוע צומות נוספים על אשר תקנו הנביאים.

כאשר נודע לגר"י כי היה מי שאמר: אין מביאים ראיה מן הקינות, הגיב בתקיפות: בעלי התוספות מביאים ראיות מפיטוים, ולו לא נאה לעשות זאת...

דף מ/א הוה קא בדיק ליה רבה

למה הבהמה מתכופפת?

הרמ"א (בדרכי משה יו"ד סי' ל"ה) מוסר עצה בשם רבי יהודה החסיד, שעל פיה אפשר לבדוק בחיי הבהמה אם כשרה היא או "טרפה": להעביר עליה יד ולמשמש בבשרה. אם תשפיל עצמה לארץ, כשרה היא, ואם לאו - "טרפה". אמנם אין בבדיקה זו כדי להכשיר את הבהמה בלא בדיקה לאחר שחיתתה, אך היא מסייעת בבחירת בהמות ראיות. את דבריו הוא מסיים: "ונתתי בו סימן י'ב נשבר ונדכה אלוקים לא תבזה... ושפל רוח להחיות".

הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל ("הר צבי") הוסיף על כך, לפרש את הנאמר על יעקב אבינו (בראשית ל"ב/ד) "ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו", כי יעקב בדק בידו את בהמותיו, ורק אלו שלא נכפפו תחת ידו, ויקח מן הבא בידו, אותן שלח לעשו. את הכשרות השאיר לעצמו...

דף מ/ב כל מי שקורא ושונה ורואה טריפה לעצמו...

גדול ההנה מיגיע כפיו

גמרתנו משבחת את העמל בתורה: "כל מי שקורא ושונה, ורואה טריפה לעצמו, ושימש תלמידי חכמים עליו הכתוב אומר יגיע כפיו כי תאכל אשריו וטוב לך".

מהרש"א כותב, כי שמע פירוש נפלא לביאור גמרתנו והפסוק בתהלים.

"אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו": מי שבא לידו ספק טריפה והוא מחמיר מספק ואינו אוכלו, אשריו בעולם הבא, שמנע עצמו מספק איסור.

"יגיע כפיו כי תאכל אשריו וטוב לך": אם הוא מייגע את עצמו בבירור ההלכה, ובסופו של דבר הוא נוכח כי יש להתיר את הספק שלפניו, זו מעלה גדולה ביותר והוא זוכה לשני עולמות. בעולם הזה הוא אוכל את הבשר, ובעולם הבא הוא נוהל שכר על שהתייגע בתורה...

ראוי לציין את דברי המהרש"א ומפרשים נוספים (ברכות ח/א) על דברי חז"ל (שם): "גדול הנהנה מיגיע כפיו יותר מירא שמים", כי הכוונה לנהנה מיגיע כפיו על ידי שעמל בתורה ויודע מה מותר, שגדולה מעלתו מירא שמים שלא יגע בתורה ומחמיר על עצמו.

חולין מ/ב ד

אושר - לשם מה?

גמרתנו מצטטת את הפסוק "אשריו וטוב לך" ודורשת הימנו, "אשריו בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא"?

הקשה רבי אלימלך מליז'נסק זע"א, וכי יש תכלית לאושר בעולם הזה, עד שהפסוק מציין כחלק משכר המגיע לאדם?

פירושו של דבר כך הוא, הסביר: "אשריו בעולם הזה" כדי שיהיה טוב לך לעולם הבא. על ענייני העולם הזה לשמש לקיום עבודת ה', ולפיכך אשריו בזה מביא לטוב בבא... (נועם אלימלך, ליקוטי שושנים).

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת חלין דף מ"א שבת קדשו' באב

מדוע אסור לשחט מעל הים?

היום נלמד הלכה מעניינת. המשנה אומרת שאסור לשחט מעל הים או מעל הנהר.

מה הסבה לאסור זה?

מפני שהיו עובדי אלילים שהיו עובדים עבודה זרה למים, וצורת העבודה זרה שלהם הייתה לשחט בעלי חיים מעל הים ומעל הנהר, כאלו הם מקריבים להם קרבנות... לכן תקנו חז"ל שהיה אסור לא ישחטו מעל ימים ומעל נהרות כדי שלא יראה כאלו הם מקריבים קרבן לעבודה זרה, חלילה.

מה יעשה הנוסע באינה רוצה לשחט לעצמו בהמה? מעל הים אסור לו לשחט - האם עליו לשחט אותה דוקא על הספינה, אפילו שכל הספון יתלכלך מהדם?

וכן, מותר לו לשחט על דפן הספינה כדי שהדם יזרם ישר אל הים, כי צורה זו אינה דרכם של עובדי עבודה זרה, ולא יפל עליו חשד שהוא שוחט לעבודה זרה.

אסור גם לשחט מעל כלי שלתוכו נכנס הדם, כדי שלא יחשדו בשוחט, שהוא צריך את הדם כדי לזרק אותו לעבודה זרה.

כל יום הילד שלך לומד, מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי לגליון לילדים חיגי: 1700-500-151 חודש היכרות חינם

רוב הבהמות נפסלות מסירכה: רוב הבהמות הנפסלות על ידי הבודקים מחמת "טרפה", הן בהמות שנמצאה בהן 'סירכה', שהיא ריר היוצא מן הקרום העוטף את הריאה, ובמקרים מסויימים המוגדרים היטב בהלכה, ריאה בעלת סירכה - "טרפה" היא, משום שהיא מעידה על נקב המצוי תחתיה, או שבהתנתקה היא יוצרת נקב [בכך נחלקו רש"י ובעלי התוספות, כפי שיבואר במאמר "רוב הסירכות אינן "טרפות", ואנו מחמירים מספקו! להלן].

מחלוקת המחבר והרמ"א: מרן רבי יוסף קארו ("שולחן ערוך" יו"ד סימן ל"ט סעיף י') הורה להלכה, כי כל סירכה, אף הדקה ביותר, כהגדרתו: "דקה כחוט השערה", הרי היא 'סירכה' שיש להטריף את הבהמה בעטיה. ברם, הרמ"א (שם סעיף י"ג) כתב, כי יש מתירים למשש את הסירכות כדי לעמוד על טיבן. כלומר, בניגוד לדעת ה"שולחן ערוך" הפוסל כל סירכה, הם טוענים כי אפשר לבדוק את הסירכה ולסווגה, האם היא 'סירכה' המטריפה את הבהמה אם לאו.

מחלוקת זו, של המחבר והרמ"א, היא ההבדל הבולט בין השחיטה של בני עדות ספרד לבין השחיטה של בני עדות אשכנז. אמנם, פסקו של הרמ"א לא התפשט בכל קהילות אשכנז. כך נמצא את השל"ה (שער האותיות, הובא ב"באר היטב" שם, ס"ק ל') מתבטא בחריפות: "לבלתי שמוע אל המנהג הרע הזה... ואתם בני... הנני מצוה אתכם שלא תאכלו בשר הנכשר מהמיעוץ במקום שהסירכה היתה מטריפה מצד הדין, ולא תקנו בשר מהטבח עד שתדרשו את זה, ויושבי ארץ ישראל וכל תפוצות ישראל היושבים במלכות התוגרמא מטריפים".

עדותו של ה"כף החיים" על מקור השם 'גלאט': בשר "גלאט" הוא, איפוא, בשר חלק, חלק מסרכות. על הפיצול בין שני סוגי הבשר, הכשר וה'גלאט', מעיד בעל "כף החיים" (שם, אות רכ"ב): "ומנהג האשכנזים אשר בעיר קדשנו ירושת"ו נוהגים להקל... אלא שעושים גם כן שני מיני בשר. הניתר במישוש ומיעוץ כותבים עליו כשר, וכשתהיה ריאה נקיה בלא סרכות כותבין עליו גלאט... חלק בלי סרכות כדי שיקנו ממנו החסידים והיראים המחמירים לעשות אליבא דכולי עלמא".

בדיקת הריאה בתוך מים: מעניין לציין, כי מלבד אפשרות בדיקת הסירכה על ידי מישושה ומיעוץ, מוזכרת בפוסקים שיטה נוספת, על ידי קילוף הסירכה מן הריאה והכנסת הריאה לתוך מים כדי לבדוק אם אויר מבעבע מן המקום שבו היתה סירכה. צורת בדיקה זו מוזכרת בגמרא (מח/א) אך לא לגבי סרכות המטריפות, ובעל "אדרת אליהו" (שם, י"ד אליהו" אות מ"ג) יוצא חוצץ נגד בדיקה זו בסירכות, תוך שהוא מצייץ, כי שוחט פראגי אלים הנהיג בדיקה זו בסירכות, ו"בתחילת המנהג הרע הזה היה רעש גדול בין חכמי הדור והסכימו להעביר אותו שוחט, אבל הצליח מעשה שטן והחזירו אותו". מאידך גיסא, בספר "מקור חיים" (הל' טריפות סימן ל"א סעיף צ"ו) בו מובאים מנהגי תימן כותב, כי כך הוא מנהגם הקדום בכל הקהילות בתימן, וכי כן קיבלו מהרמב"ם להקל בזה, משום הפסד ממון (ועיי' "פתחי תשובה" ס"ק י"ד בשם ה"תפארת צבי" וה"חתם סופר").

במאמר זה התוודענו באופן כללי לסירכות, אשר מקור דינן בסוגייתנו העוסקת בהן בהרחבה, ולמחלוקת הקוטבית בין ה"שולחן ערוך" לרמ"א. במאמר הבא נתמקד בשאלה, האם כל "סירכה" היא "טרפה".

הקדם והנצח את נשמות יקיריך ז"ל

שיום הזיכרון שלהם חל בחודשים: חשון - כסלו - טבת - שבט - אדר

בגמרא המיוחדת "מהדורת נר תמיד" בהוצאת "מאורות"

לפרטים והרשמה:

(שוי) טל. 03-5775307/9 פקס. 03-7601020

עשרות אלפי גמרות מודפסות ונלמדות לעילוי הנשמה המונצחת בעמוד הגמרא.

כי נר מצוה ותורה אור

